

Ημερολογιακές σελίδες, Ά. Κωνσταντινίδης

Άρης Κωνσταντινίδης

Η φωτογραφία από τη διεύθυνση: <http://goo.gl/FMTLmA>

Αποσπάσματα από τα ημερολογιακά σημειώματα του Άρη Κωνσταντινίδη

19. 7. 39

Η αρχιτεκτονική ντύνει το κορμί όπως ένα ρούχο.

Η αρχιτεκτονική είναι ο καθρέφτης όπου απάνω του γράφονται όλες οι εκδηλώσεις της ζωής.

Η αρχιτεκτονική είναι το δοχείο όπου μέσα του φωλιάζει η ζωή.

Η αρχιτεκτονική στέκει μέσα στη φύση για να της κρατάει συντροφιά.

Και μιλάει μαζί της, σε μια διαλογική συζήτηση. Και δεν υπάρχουνε περιθώρια για διαφωνίες.

12. 5. 43

[...] Ο αρχιτέκτονας είναι ένας ενδυματολόγος στο «θέατρο» της ζωής. Ντύνει τον άνθρωπο για να του εξασφαλίσει μιαν άνετη και όμορφη ζωή. Και με το ρούχο» που του χτίζει ανεβάζει και το πνευματικό του επίπεδο και την καλλιτεχνική του προδιάθεση.

13.3.80

Ο Αριστοτέλης είναι που είχε πει πως η τέχνη ολοκληρώνει ό,τι άφησε η φύση ατελείωτο. Που αυτό κάνει, βέβαια, και η αρχιτεκτονική, όταν στεγάζει (=καλύπτει) το ανθρώπινο κορμί με κατασκευές που είναι πιο «τέλειες» (σαν στεγάσματα) από ένα δέντρο, από έναν λοξό βράχο, από μια σπηλιά, όπου μπορούμε να καταφύγουμε από κάτω τους για να προφυλαχτούμε από τη βροχή, το χιόνι, τον καυτερό ήλιο...

Ξενία Επιδαύρου, έργο του Άρη Κωνσταντινίδη

Η φωτογραφία από τη διεύθυνση:

<http://www.buildnet.gr/default.asp?pid=138&catid=115&artId=417&pg=2>

13 .3. 84

Άγιος ο ελληνικός τόπος, όπου απάνω του ζούμε και στεκόμαστε και διαβαίνουμε κι όπου στοχαζόμαστε τα της ζωής και τα της τέχνης του ο καθένας.

Ελλάδα

Άγιος ο τόπος, που είναι ελληνικός, με την ιστορία του, με το φως του, με τα βουνά του, με τη δική του θάλασσα, με την ατμοσφαιρική του διαύγεια, που έχει και την πνευματική του τη διαύγεια.

Και όλα άγια, όσα βγάζει και πλάθει ο ελληνικός τόπος. Σε ένα ισορροπημένο μέτρο, σε μίαν ανεπανάληπτη τελειότητα και με τη σοφία του νου και της καρδιάς.

Και άγια όσα περάσανε και φύγανε, μα και όσα ζούνε ακόμα. Και όσα μελλοντικά θα δούνε το φως, σε μέρες που θα έρθουνε και που θα έρχονται, ασταμάτητα. Γιατί και οι άνθρωποι κρατάνε, από τα μέσα τους, κάτι από το άγιο του ελληνικού τόπου. Και στα όσα περνάνε από τα χέρια τους . . . – και στην αρχιτεκτονική τους.

15.12. 85

Στον ελληνικό τόπο, η τέχνη και πιο πολύ η αρχιτεκτονική, είναι (– ανέκαθεν, από τους πιο αρχαίους χρόνους) στενά δεμένη με την καθημερινή ζωή. Και το έργο της στέκει δίπλα στον άνθρωπο, σύντροφος και βοηθός, για μίαν αρμονική κοινωνική ζωή. Και για να μην είναι, η αρχιτεκτονική, ένα κυριακάτικο πανηγύρι, μια μασκαράτα πλούσια σε σκηνογραφικά στολίδια και για να διασκεδάζει μίαν «αριστοκρατία» (– της υλικής ευμάρειας), που θέλει να ζει για να ξεχνάει (– και ξεφεύγει) τις πραγματικότητες μίας αληθινής ζωής.

16. 12. 85

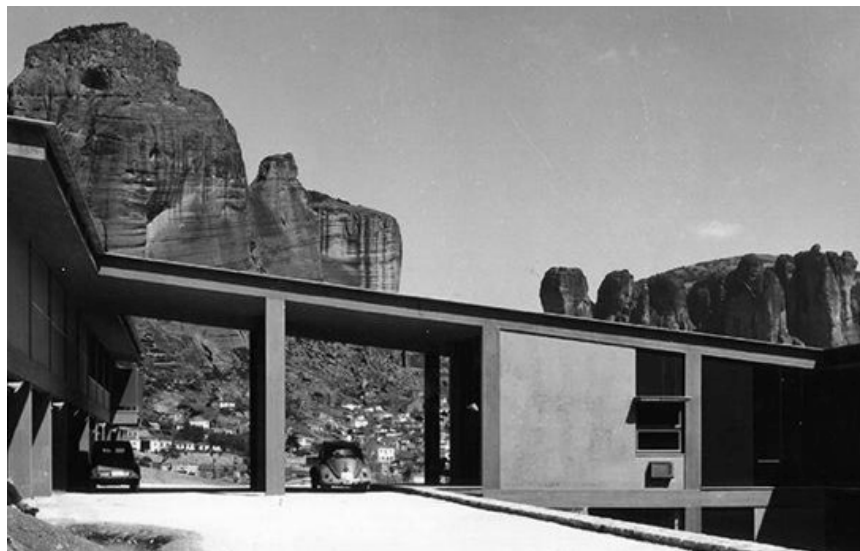
Η αρχιτεκτονική είναι αυτός ο ίδιος ο άνθρωπος. Ο νους του, η ψυχή του, η ματιά του, το χτυποκάρδι του, η πνευματική του καλλιέργεια και ωριμότητα. Όπως γίνεται στο θέατρο, έτσι και η αρχιτεκτονική, με κάθε έργο που κατασκευάζει είναι σαν να «ανεβάζει» μίαν «παράσταση». Με τη διαφορά, πως ενώ στο θέατρο η «παράσταση» έχει μίαν ορισμένη χρονική διάρκεια, στην αρχιτεκτονική, η δική της «παράσταση» διαρκεί απεριόριστα (– χρονικά). Και με άλλα λόγια: –ενώ στο θέατρο το έργο που «παίζεται» τελειώνει κάποτε, για να είναι πια ανύπαρκτο μόλις πέσει η αυλαία (– απάνω στη σκηνή), στην αρχιτεκτονική το έργο θα έχει να «παίζεται» αδιάκοπα και

ασταμάτητα, χωρίς να πέφτει καμιά αυλαία . . . μπροστά στην ύπαρξή του. Και που αυτό σημαίνει, πως με το αρχιτεκτονικό «έργο» δεν «παίζεται» κανένα θέατρο, αλλά «ανεβάζεται», κάθε φορά (— . . . στη «σκηνή» της ζωής) ένας οργανισμός, για να ζει όσο και οι άνθρωποι που τότε χτίσανε. Και που το χτίσανε («ανεβάσανε» στη «σκηνή» της ζωής) για να το κατοικούνε και για να συζούνε μαζί του, όσο θα υπάρχουνε, στη ζωή. Και αυτοί, αλλά και όσοι θα τούς ακολουθήσουνε και θα τους διαδεχτούνε, στα περάσματα του χρόνου.

Και κάτι, ακόμα : —το έργο που «ανεβάζει» η αρχιτεκτονική, όλο και θα συμπληρώνεται και θα ολοκληρώνεται και θα ανανεώνεται με κάποια καινούργια «λόγια», κάθε τόσο. Έτσι που εκείνοι που διαβιούνε μαζί του θα το συντηρούνε και θα το φροντίζουνε . . . αδιάκοπα. Και για να το κάνουνε όλο και πιο τέλειο, . . . ακόμα και με προσθαφαιρετικές πρωτοβουλίες, που δεν θα είναι, όμως, καθόλου παραμορφωτικές, γιατί θα σέβονται την «αληθινή ουσία» του, που θα την έχουνε κατανοήσει και θα τήνε «καλλιεργούνε» με ζήλο και με αγάπη.

Και για να έχουμε να κάνουμε, έτσι, με μίαν ατελείωτη διαδικασία, σε ένα αρχιτεκτονικό έργο που θα στέκει σχεδόν πάντα ατελείωτο, . . . για να γίνεται όλο και πιο τέλειο, όσο περνάνε τα χρόνια. Και που, ακόμα, δεν θα γερνάει ποτέ, αλλά όλο και θα δείχνει πιο νέο και πιο νεανικό.

Άρης Κωνσταντινίδης, Βιογραφίες σημαντικών προσώπων, Βίντεο του Υπουργείου Πολιτισμού

<http://www.youtube.com/watch?v=12ljoLcUz8Q>

Ασκήσεις

1. Τα παραπάνω αποσπάσματα προέρχονται από τα ημερολογιακά σημειώματα ενός μεγάλου αρχιτέκτονα, του Άρη Κωνσταντινίδη. ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ
  - Σε ποιον μπορεί να απευθύνεται ο αρχιτέκτονας με τα ημερολόγιά του και για ποιο σκοπό; Πώς θα χαρακτηρίζατε το ύφος των κειμένων; Θεωρείτε ότι είναι κατάλληλο για τη συγκεκριμένη επικοινωνιακή περίπτωση;
  - Για ποιους λόγους μπορεί να προκαλέσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη ένα ημερολόγιο; Εσείς τι αποκομίσατε από την ανάγνωση των συγκεκριμένων ημερολογιακών σημειωμάτων;
2. Με βάση τα ημερολογιακά σημειώματα που διαβάσατε, να συζητήσετε σχετικά με τα συστατικά στοιχεία (μορφή και περιεχόμενο) του ημερολογίου, βλ. και [Έκφραση-Έκθεση Β΄ λυκείου, σ. 108-111.](#)
3. Να κρατήσετε μερικές σελίδες ημερολογίου για κάποιο συγκεκριμένο θέμα και σκοπό. Φροντίστε να υιοθετήσετε το ανάλογο για την περίπτωση ύφος.
4. Να συζητήσετε τις μεταφορικές εκφράσεις:
  - *Η αρχιτεκτονική ντύνει το κορμί όπως ένα ρούχο.*
  - *Ο αρχιτέκτονας είναι ένας ενδυματολόγος στο θέατρο της ζωής.*Βλ. και [Γλωσσικές ασκήσεις, Α Από τις σημασίες των λέξεων, 5. Κυριολεξία - Μεταφορά - Πολυσημία... σ. 47.](#)
5. Με ποιους τρόπους αναπτύσσει ο ημερολογιογράφος την παράγραφο στο σημείωμα με ημερομηνία 16/12/1986;
6. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο κάποια είδη παραδοσιακής ελληνικής κατοικίας (π.χ. παραδοσιακή ορεινών περιοχών, κυκλαδίτικη, κ.ά.) και να ελέγξετε αν επιβεβαιώνονται οι παρακάτω απόψεις του Κωνσταντινίδη: *Στον ελληνικό τόπο η αρχιτεκτονική είναι πολύ στενά δεμένη με την καθημερινή ζωή. Το έργο φυτρώνει πάνω στη γη, όπως τα δέντρα, τα φυτά, τα λουλούδια.*
7. Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε ένα άρθρο για τη σχολική σας εφημερίδα με θέμα *Η προσφορά της αρχιτεκτονικής στην ποιότητα ζωής του ανθρώπου*, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός πως η κατοικία θεωρείται ανθρώπινη ανάγκη και κοινωνικό αγαθό καθώς και τις σκέψεις που διατυπώνει στα ημερολόγιά του ο Κωνσταντινίδης. ΑΡΘΡΟ
8. Παρακολουθήστε προσεκτικά το βίντεο για τον Άρη Κωνσταντινίδη. ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ-ΒΙΝΤΕΟ
  - Ποια είναι η σχέση του κειμένου που εκφωνείται με την εικόνα που το πλαισιώνει; Ποιος είναι ο ρόλος της μουσικής;
  - Σε ποιες ενότητες έχει οργανωθεί το βίντεο; Να επιλέξετε μία από αυτές, να διακρίνετε υποενότητες και να τις δώσετε τίτλους.
  - Οι δημιουργοί του βίντεο έχουν συμπεριλάβει στο υλικό τους και άλλα βίντεο με συνεντεύξεις, είτε του ίδιου του Άρη Κωνσταντινίδη είτε τρίτου, καθώς και αποσπάσματα από κείμενα του ίδιου του Κωνσταντινίδη. Τι επιτυγχάνουν με αυτόν τον τρόπο;

9. Να γράψετε ένα σύντομο κείμενο για τον τοίχο σας στο facebook σχετικά με τις εντυπώσεις σας από το βίντεο για τον Κωνσταντινίδη.

10. Διαβάστε και το παρακάτω απόσπασμα από το δοκίμιο του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου *Το νόημα του σπιτιού*:

Ιωάννης Μιχαήλ Παναγιωτόπουλος

Το νόημα του σπιτιού

Η πολυκατοικία, αναφέρθηκα σε τούτο το θέμα πολλές φορές, είναι ένα από τα χαρακτηριστικότερα πρόσωπα του αιώνα μας. Σε τελευταία ταξίδια μου διαπίστωσα πως ο θεσμός της πολυκατοικίας επεκτείνεται, και με ραγδαίο ρυθμό, και στα επαρχιακά κέντρα, ακόμη και στις λιγάνθρωπες κωμοπόλεις, όπου καμιά αναπόφευκτη ανάγκη δεν φαίνεται να τον υπαγορεύει. Έτσι σιγά σιγά το νόημα του σπιτιού μεταβάλλεται. Δεν είναι που η αρχιτεκτονική διαρρύθμιση υπακούει σε άλλους προσανατολισμούς και πραγματοποιεί άλλα δεδομένα σαν τέχνη υπηρετική του καθημερινού βίου. Είναι και που η καθιερωμένη αντίληψη του σπιτιού υποχωρεί σε άλλες αντιλήψεις διαμορφωμένες κατά τις συνθήκες που δεν υπήρχαν άλλοτε.[...]

Η αλήθεια είναι πως και γενικότερα δεν έχει ακόμη δημιουργηθεί μια αισθητική της πολυκατοικίας. Οι δοκιμές διαδέχονται τις δοκιμές. Η ομοιομορφία, η ισοπέδωση είναι ένας από τους θεμελιώδεις κανόνες του πολιτισμού μας. Αλλ' απομένει το ερώτημα: η πολυκατοικία είναι ή δεν είναι σπίτι; Φρονώ και τώρα, ύστερ' από πολλές προσπάθειες που έκαμα, για να μπορέσω να συμφιλιωθώ μαζί της, πως σπίτι δεν είναι. Γιατί, όταν λέμε «σπίτι», δεν εννοούμε μόνο μια κατασκευή, αλλά κι ένα ψυχικό γεγονός. Η πολυκατοικία δεν είναι ψυχικό γεγονός. Είναι μια έκφραση ψυχρής αριθμητικής, ένα στατικό συγκρότημα¹. Για τούτο και οι πολιτείες, που θέλουν να διατηρήσουν την παράδοσή τους, το ύφος τους, το χρώμα τους, την εξορίζουν στα κράσπεδά τους, στα περίχωρά τους, σε [καινούριες] γειτονίες. Εμείς, αλλοπρόσαλλοι πάντα και καινοθήρες², και όπου υπάρχει κάποια παράδοση, δηλαδή κάποιος εσωτερικός χώρος, κάποια σύνδεση με τον ιστορικό εαυτό μας, φυτεύουμε κατάστηθά της κακόγουστα χτίσματα και καταστρέφουμε κάθε δυνατότητα εναρμόνισης των νέων μορφών με τα σταθερά αισθητικά δεδομένα³ [...]

Το σπίτι είναι ένα αντιφέγγισμα του εσωτερικού ανθρώπου. Το σπίτι έχει ρίζες. Το σπίτι προσφέρει το αίσθημα της βεβαιότητας, της ασφάλειας. Είναι ένα άσυλο, ένα καταφύγιο της προσωπικής ζωής. Μέσα στο σπίτι κατοικούν οι πρόγονοι, διατηρείται η συνέχεια της γενιάς, οι κάμαρές του γεμίζουν θύμηση, το κάθε αντικείμενο έχει την ιστορία του. Η πολυκατοικία υπηρετεί την προχειρότητα, την υλική ανάγκη, ανήκει στον καλπασμό του καιρού. Δεν ανταποκρίνεται στα βασικά αιτήματα της προσωπικής ζωής. Η πολυκατοικία είναι σταυροδρόμι, είναι τρίστρατο, αγορά, δημόσιος χώρος. Προσφέρει μερικές, και σημαντικότερες βέβαια, βιοτικές ανέσεις και δυσκολεύει, από την άλλη πλευρά, την ανάσα. Ο ένοικος δεν την εξουσιάζει, της παραδίνεται. Γίνεται ένας δεσμώτης. Αισθάνεται πως είναι υποχρεωμένος να κυκλοφορεί σ' έναν απέραντο κομματιασμένο χώρο, όπου δεν έχει το

δικαίωμα να υπάρξει έξω από μερικά τετραγωνικά μέτρα. Αν θελήσει να κάμει μερικά βήματα, θα προσκρούσει σ' ένα τοίχο. Αν αλλάξει κατεύθυνση, θα προσκρούσει σ' άλλο τοίχο. Υπάρχει παντού το αδιέξοδο.

Η έκφραση "άλλοι καιροί, άλλα τραγούδια" έχει την αντίζυγή⁴ της: "άλλοι καιροί, άλλα σπίτια". Και "άλλα σπίτια" σημαίνει "άλλοι άνθρωποι". Το σημερινό σπίτι τ' ονόμασαν "κέντρο διερχομένων". Και τ' ονόμασαν πολύ σωστά. Είναι ένα δωμάτιο ξενοδοχείου, επιπλωμένο, διευθετημένο και κατά τον τρόπο του ξενοδοχείου. Δεν είναι καμωμένο, για να στεγάζει μια οικογενειακή ζωή, για να δημιουργεί ατμόσφαιρα οικειότητας. Αλλά για να γίνεται ένας "σταθμός πρώτων βοηθειών" σε ανθρώπους βιαστικούς, που χρειάζονται ένα τόπο να κοιμηθούν, να πλυθούν, να εναποθέσουν τον ιματισμό τους, και να πάρουν το πρωινό τους, καμιά φορά και το μεσημεριανό τους, ποτέ όλα τα γεύματα του εικοσιτετράωρου. Γιατί το βράδυ, που θα το ένιωθαν, που θα το ζούσαν το σπίτι, συνηθίζουν να βρίσκονται έξω. [...] Λογαριάστε, πόσοι άνθρωποι απομένουν στα σπίτια τους το Σαββατοκύριακο. Λογαριάστε, πόσοι άνθρωποι περιφέρονται από ξενοδοχείο σε ξενοδοχείο ολόκληρη τη χρονιά ή και πόσοι έχουν μεταφέρει το σπίτι τους στο ξενοδοχείο. Θα εκπλαγείτε, αντικρίζοντας ένα τεράστιο διεθνή πληθυσμό, που ουσιαστικά δεν έχει σπίτι ή και που, αν έχει, ελάχιστα το χρησιμοποιεί. Και τούτο όχι μόνο, γιατί υπάρχει σοβαρή ανάγκη που τον υποχρεώνει σε τέτοια στάση, αλλά και γιατί έχει καταντήσει από μέσα του «ανέστιος»⁵ και «φερέοικος»⁶. «Ανέστιοι» σιγά σιγά θα καταντήσουμε όλοι μας. Θα μοιράζουμε τη ζωή μας εδώ κι εκεί. Αρχίσαμε κιόλας να τη μοιράζουμε: ανάμεσα στη μόνιμη κατοικία, στο σπίτι της εξοχής, στα κέντρα του παραθερισμού, στις εκδρομές του Σαββατοκύριακου, στα ταξίδια. Το παλιό, στέρεο νόημα του σπιτιού, που ευνοούσε τις σταθερές καταστάσεις, που έδινε το αίσθημα της μονιμότητας, της ασφάλειας, της συνέχειας, της συνέπειας, που δημιουργούσε και διατηρούσε την παράδοση, σε λίγο θα είναι μια ξεπερασμένη υπόθεση.[...]

I. Μ. Παναγιωτόπουλος, *Το νόημα του σπιτιού*, «Η σιωπή και ο λόγος»

-
1. στατικό συγκρότημα· κυριότερο χαρακτηριστικό του είναι η ακινησία.
  2. καινοθήρες· αυτοί που αναζητούν το καινούργιο, το πρωτοποριακό
  3. σταθερά αισθητικά δεδομένα· αισθητικές αντιλήψεις γύρω από την ανέγερση των σπιτιών που έχουν δοκιμαστεί από το χρόνο και κληροδοτούνται σ' εμάς.
  4. αντίζυγη· αντίστοιχη
  5. ανέστιος· αυτός που δεν έχει σπίτι
  6. φερέοικος· αυτός που κουβαλάει μαζί του το σπίτι, ο περιπλανώμενος.

- Να εντοπίσετε στο κείμενο χαρακτηριστικά του δοκιμιακού λόγου, βλ. και [Έκφραση-Έκθεση Γ' λυκείου, σ. 109-113, 121, 131, 132](#). ΔΟΚΙΜΙΟ
- Να συζητήσετε το θέμα της σύγχρονης κατοικίας, λαμβάνοντας υπόψη το δοκίμιο του Παναγιωτόπουλου και τις απόψεις του Κωνσταντινίδη που θεωρούσε ότι τα σπίτια πρέπει να *σέβονται κατοίκους και περιβάλλον* και να *κάνουν πιο όμορφη τη ζωή*.
- Δεδομένου ότι το κείμενο του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου γράφτηκε 50 χρόνια πριν, να συζητήσετε σχετικά με τις αλλαγές που έχουν γίνει όσον αφορά την κατοικία στα αστικά κέντρα. Ποια προβλήματα έλυσε η πολυκατοικία και ποια προβλήματα δημιούργησε; Να γράψετε ένα άρθρο σχετικά με τις επιπτώσεις που έχουν οι συνθήκες διαβίωσης σε πολυκατοικία στη ζωή των ενοίκων.
- Μια γιαγιά/ παπούς μιλάει με την εγγονή/ εγγονό του/ της για το θέμα της κατοικίας άλλοτε και τώρα. Φανταστείτε την περίπτωση και γράψτε ένα σύντομο διάλογο. ΔΙΑΛΟΓΟΣ